

Thực trạng công tác kế toán hợp tác xã nông nghiệp trên địa bàn tỉnh Sơn La

ĐỖ THỊ MINH TÂM*

Với sự phát triển mạnh mẽ của các hợp tác xã, hiện nay nhiều hợp tác xã được thành lập mới quá nhanh, nhưng chưa chú trọng tới công tác kế toán. Nhiều đơn vị vẫn còn rất hạn chế về công tác kế toán đã làm ảnh hưởng không nhỏ đến hiệu quả sản xuất, kinh doanh. Đặc thù của hợp tác xã chủ yếu trong lĩnh vực nông nghiệp, nông thôn, nên doanh thu không lớn, cán bộ kế toán công tác tại các hợp tác xã chưa có nhiều kinh nghiệm, chưa cập nhật kịp thời những thay đổi trong chính sách của Nhà nước, nên còn nhiều sai sót. Bài viết bước đầu xác định một số hạn chế, vướng mắc trong công tác kế toán tại các hợp tác xã nông nghiệp ở Sơn La, từ đó đưa ra giải pháp phù hợp giúp cho công tác này tại các hợp tác xã có thể thích ứng với tình hình mới.

THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN CỦA CÁC HỢP TÁC XÃ TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH SƠN LA

Trong bối cảnh cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 đang diễn ra mạnh mẽ, khu vực kinh tế tập thể, hợp tác xã có nhiều cơ hội phát triển, song cũng đối diện với nhiều thách thức đòi hỏi Nhà nước, cũng như hợp tác xã phải có một tư duy mới, cách nhìn mới và giải pháp nhằm phát triển hợp tác xã một cách bền vững. Phát triển hợp tác xã là yêu cầu tất yếu đối với việc thúc đẩy phát triển kinh tế hộ gia đình, kinh tế tư nhân, cá thể, đáp ứng các nhu cầu phong phú của cộng đồng theo các nguyên tắc hợp tác xã. Hợp tác xã là một tổ chức tự nguyện của thành viên, một mặt khuyến khích hợp tác giữa thành viên theo tinh thần đoàn kết, tương trợ lẫn nhau cùng phát triển, mặt khác tôn trọng cá nhân thành viên, phát huy cao vai trò cá nhân của thành viên, kinh tế thành viên hợp tác xã.

Trong những năm qua, các hợp tác xã tỉnh Sơn La đã góp phần quan trọng trong giải quyết việc làm trên địa bàn Tỉnh. Theo Tỉnh ủy Sơn La (2021), tổng số thành viên của hợp tác xã trên địa bàn Tỉnh là 32.837 thành viên, trong đó, tổng số lao động làm việc thường xuyên trong hợp tác xã là 8.020 lao động (trong

đó: số lao động đồng thời là thành viên chiếm trên 50% tổng số lao động).

Trong hơn 10 năm qua (2008-2020), số hợp tác xã nông nghiệp tăng gần gấp 5 lần, theo đó, năm 2008, toàn Tỉnh có 111 hợp tác xã nông nghiệp, thì đến hết năm 2020, Sơn La có 589 hợp tác xã nông nghiệp. Tỉnh Sơn La cũng chú trọng phát triển hợp tác xã theo hướng bền vững, thay vì sản xuất theo kỹ thuật lạc hậu, nhen nhúm, nhỏ lẻ, thì các hợp tác xã đã chú ý đến khâu cải tiến kỹ thuật, nâng cao chất lượng sản phẩm, đem lại thu nhập ổn định cho các thành viên hợp tác xã.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, thì các hợp tác xã trên địa bàn tỉnh Sơn La vẫn đang tồn tại một số hạn chế, như: (i) Số lượng hợp tác xã tăng nhiều, nhưng phổ biến vẫn là quy mô nhỏ, vốn ít, cơ sở vật chất kỹ thuật nghèo nàn, năng lực đội ngũ cán bộ quản lý điều hành hợp tác xã còn hạn chế; (ii) Hợp tác xã khó tiếp cận nguồn vốn vay tại các ngân hàng thương mại, do nhiều hợp tác xã chưa hình thành được tài sản không chia, hình thành các tài sản là văn phòng, đất đai và các tài sản khác để thế chấp vay vốn ngân hàng; (iii) Nhận thức của một số hợp tác xã, thành viên hợp tác xã chưa đầy đủ về hợp tác xã kiểu mới hoạt động theo Luật Hợp tác xã năm 2012, chưa mạnh dạn thay đổi với môi trường kinh doanh mới; (iv) Công tác tổ chức, quản lý, điều hành của một số hợp tác xã còn yếu, các điều kiện hoạt động sản xuất, kinh doanh không đảm bảo, như: vốn, cơ sở hạ tầng, trang thiết bị, máy móc, chưa áp dụng được tiến bộ khoa học kỹ thuật, công nghệ vào sản xuất.

* ThS., Trường Đại học Tây Bắc

VAI TRÒ, TẦM QUAN TRỌNG CỦA CÔNG TÁC KẾ TOÁN TRONG SỰ PHÁT TRIỂN CỦA HỢP TÁC XÃ

Kế toán là quá trình thu thập, xử lý, kiểm tra, phân tích và cung cấp thông tin kinh tế, tài chính dưới hình thức giá trị, hiện vật và thời gian lao động. Qua đó, theo dõi những hoạt động kinh doanh hàng ngày của hợp tác xã và tổng hợp các kết quả bằng các bản báo cáo kế toán. Thông qua bộ phận kế toán, các nhà quản lý, ban quản trị có thể theo dõi thường xuyên tình hình hoạt động sản xuất, kinh doanh của hợp tác xã, bao gồm quá trình sản xuất, theo dõi thị trường và kiểm soát nội bộ. Từ đó, đưa ra những quyết định tối ưu cho hợp tác xã.

Kế toán là một bộ phận không thể thiếu trong mỗi hợp tác xã. Thông tin do bộ phận kế toán cung cấp cho ban quản trị biết được hợp tác xã đang ở đâu trong nền kinh tế thị trường. Thông tin kế toán giúp ban quản trị, giám đốc đưa ra chiến lược và kế hoạch kinh doanh. Nếu thông tin kế toán sai lệch sẽ dẫn đến các quyết định của ban quản trị không phù hợp, hợp tác xã có thể rơi vào tình trạng khó khăn.

Trong mỗi hợp tác xã, phần tài chính luôn được vận động trong nội bộ, và với bên ngoài. Tài chính hợp tác xã biểu hiện sự vận động dịch chuyển các luồng giá trị phục vụ trong quá trình hoạt động sản xuất kinh doanh, tích lũy của hợp tác xã.

Vai trò của bộ máy kế toán trong mỗi hợp tác xã là rất quan trọng, nó tồn tại và tuân theo quy luật khách quan. Bộ máy kế toán là công cụ đắc lực giúp cho hợp tác xã tồn tại và phát triển trong thương mại điện tử thời Cách mạng công nghiệp 4.0. Bộ máy kế toán sẽ xác định đúng nhu cầu huy động vốn, lựa chọn nguồn tài trợ, lựa chọn phương thức đòn bẩy kinh doanh để huy động vốn, để nguồn vốn bảo toàn và phát triển, nâng cao thu nhập của hợp tác xã.

Một bộ máy kế toán mạnh, sổ sách kế toán rõ ràng,

phân tích thấu đáo sẽ giúp cho ban quản trị đưa ra các quyết định sản xuất kinh doanh tối ưu nhất. Mặt khác, sổ sách rõ ràng thì việc quyết toán về thuế đối với cơ quan chức năng sẽ được đúng luật, giúp tiết kiệm thời gian, tạo điều kiện thuận lợi cho hoạt động sản xuất, kinh doanh, mà không mắc phải những sai sót về quản lý tài chính.

THỰC TRẠNG CÔNG TÁC KẾ TOÁN TRONG CÁC HỢP TÁC XÃ NÔNG NGHIỆP TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH SƠN LA

Ngày 28/3/2017, Bộ Tài chính đã ban hành Thông tư số 24/2017/TT-BTC hướng dẫn chế độ kế toán hợp tác xã, liên hiệp hợp tác xã. Thông tư này hướng dẫn nguyên tắc ghi sổ kế toán, lập và trình bày báo cáo tài chính của các hợp tác xã, liên hiệp hợp tác xã (sau đây gọi là hợp tác xã). Riêng các hợp tác xã có quy mô lớn, có nhiều giao dịch mà Thông tư số 24/2017/TT-BTC không có quy định, thì được lựa chọn áp dụng Chế độ kế toán doanh nghiệp nhỏ và vừa ban hành theo Thông tư số 133/2016/TT-BTC, ngày 26/8/2016 của Bộ Tài chính hướng dẫn chế độ kế toán doanh nghiệp nhỏ và vừa và các văn bản sửa đổi, bổ sung hoặc thay thế (nếu có). Việc lựa chọn áp dụng chế độ kế toán phải được thực hiện nhất quán trong năm tài chính và phải thông báo cho cơ quan thuế quản lý hợp tác xã.

Mặc dù chế độ kế toán có nhiều sự thay đổi và đã ban hành các thông tư

hướng dẫn phù hợp với tình hình mới, nhưng theo phỏng vấn của tác giả đối với 30 kế toán đang làm việc tại các hợp tác xã nông nghiệp trên địa bàn Tỉnh trong tháng 11/2021, trong quá trình thực hiện, các kế toán hợp tác xã nông nghiệp đã gặp phải một số khó khăn, vướng mắc cơ bản:

Thứ nhất, về bộ máy kế toán: Do các hợp tác xã nông nghiệp chủ yếu có quy mô nhỏ nên bộ máy chủ yếu do một người đảm nhiệm. Do đó, có nhiều khâu cần có sự luân chuyển chứng từ đảm bảo kiểm soát của nhiều bộ phận nhiều đối tượng, thì bộ máy không đảm nhiệm được.

Thứ hai, về chứng từ kế toán: Theo Thông tư số 24/2017/TT-BTC quy định, các hợp tác xã được quyền chủ động tự xây dựng, thiết kế biểu mẫu riêng phù hợp với đơn vị mình. Trong trường hợp không tự thiết kế được, thì có thể sử dụng mẫu chứng từ theo hướng dẫn của Bộ Tài chính. Tuy nhiên, hiện nay các kế toán tại các hợp tác xã đang khá phụ thuộc vào các mẫu chứng từ có sẵn, rất ít đơn vị tự xây dựng mẫu chứng từ riêng cho đơn vị mình. Bên cạnh đó, các chứng từ kèm theo các nghiệp vụ phát sinh còn chưa kịp thời. Hơn nữa, kế toán còn lúng túng trong việc hướng dẫn các thành viên hợp tác xã trong việc tuân thủ quy trình thủ tục luân chuyển chứng từ.

Thứ ba, việc sử dụng hệ thống tài khoản kế toán: Kế toán các hợp tác xã hầu như chưa qua đào tạo cơ bản, phần lớn là tự học hỏi và tham dự rất ít các lớp tập huấn về công tác kế toán hợp tác xã. Nguyên nhân chủ yếu một phần do, trong các trường đại học, rất ít các trường đưa vào chương trình giảng dạy môn kế toán hợp tác xã. Do đó, các kế toán khi làm trong các hợp tác xã còn khá lúng túng trong việc áp dụng, không kịp thời nắm bắt các chính sách mới.

Các hợp tác xã trên địa bàn chiếm tới 90% áp dụng theo Thông tư số 24/2017/

TT-BTC, do đó, khi có phát sinh những nghiệp vụ nằm ngoài Thông tư hướng dẫn, thì lại chưa biết cách linh hoạt trong cách thức xử lý.

Thứ tư, về hệ thống số và báo cáo kế toán: Thông tư số 24/2017/TT-BTC có nhiều mẫu sổ hơn so với chế độ kế toán cho doanh nghiệp nhỏ và vừa phù hợp với tính chất đặc thù của hợp tác xã, như: sổ theo dõi quỹ của hợp tác xã, sổ theo dõi chi tiết vốn góp của thành viên... Do đó, công việc của các kế toán hợp tác xã trong quá trình lập sổ sách mất nhiều thời gian và phức tạp hơn khi áp dụng chế độ kế toán hợp tác xã cũ. Hiện nay, một số đơn vị đã mở rộng, xây dựng cung cấp phần mềm kế toán cho các hợp tác xã. Tuy nhiên, việc đưa vào cũng gặp khó khăn. Do công tác kế toán hợp tác xã ít được chú trọng nên việc bỏ ra khoản chi phí ban đầu để mua phần mềm kế toán cũng hạn chế, 1 số hợp tác xã đã trang bị phần mềm, nhưng trình độ về công nghệ thông tin của các kế toán còn hạn chế, gây khó khăn, ảnh hưởng tới công tác quản lý chung của các hợp tác xã.

MỘT SỐ GIẢI PHÁP

Để công tác kế toán được tiến hành thuận lợi hơn tại các hợp tác xã nông nghiệp trên địa bàn tỉnh Sơn La, theo tác giả, cần thực hiện các giải pháp sau:

Một là, nâng cao năng lực cho các cán bộ, quản lý hợp tác xã thông qua các chương trình đào tạo, tập huấn nâng cao năng lực cho cán bộ hợp tác xã. Trong các khóa đào tạo ngắn hạn, cần tập trung về công tác quản lý và điều hành hợp tác xã, đồng thời, nâng cao năng lực, nhận thức rõ vai trò, tầm quan trọng của bộ máy kế toán hợp tác xã.

Hai là, thường xuyên đào tạo, bồi dưỡng cán bộ kế toán. Nâng cao khả năng tiếp cận với những thay đổi của các văn bản hướng dẫn liên quan đến công tác kế toán. Bồi dưỡng sử dụng các phần mềm kế toán và các trang thiết bị phục vụ cho công tác hạch toán kế toán.

Ba là, trang bị máy tính, phần mềm hạch toán kế toán phù hợp để giảm nhẹ công tác kế toán cho bộ máy kế toán.

Bốn là, xây dựng quy trình luân chuyển chứng từ một cách rõ ràng cho từng nghiệp vụ để tất cả các thành viên hợp tác xã thực hiện, tránh mất thời gian trong công tác hướng dẫn, kiểm soát chứng từ phát sinh. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Tài chính (2017). *Thông tư số 24/2017/TT-BTC, ngày 28/3/2017 về việc hướng dẫn chế độ kế toán hợp tác xã, liên hiệp hợp tác xã*
2. Bộ Tài chính (2016). *Thông tư số 133/2016/TT-BTC, ngày 26/8/2016 về việc hướng dẫn chế độ kế toán doanh nghiệp nhỏ và vừa*
3. Tỉnh ủy Sơn La (2021). *Báo cáo số 193-BC/TU, ngày 22/10/2021 về thực trạng phát triển Liên hiệp hợp tác xã, phát triển hợp tác xã, tổ hợp tác trong nông nghiệp, nông thôn giai đoạn 2008-2020, dự kiến kết quả thực hiện năm 2021; nhiệm vụ, giải pháp giai đoạn 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2045*